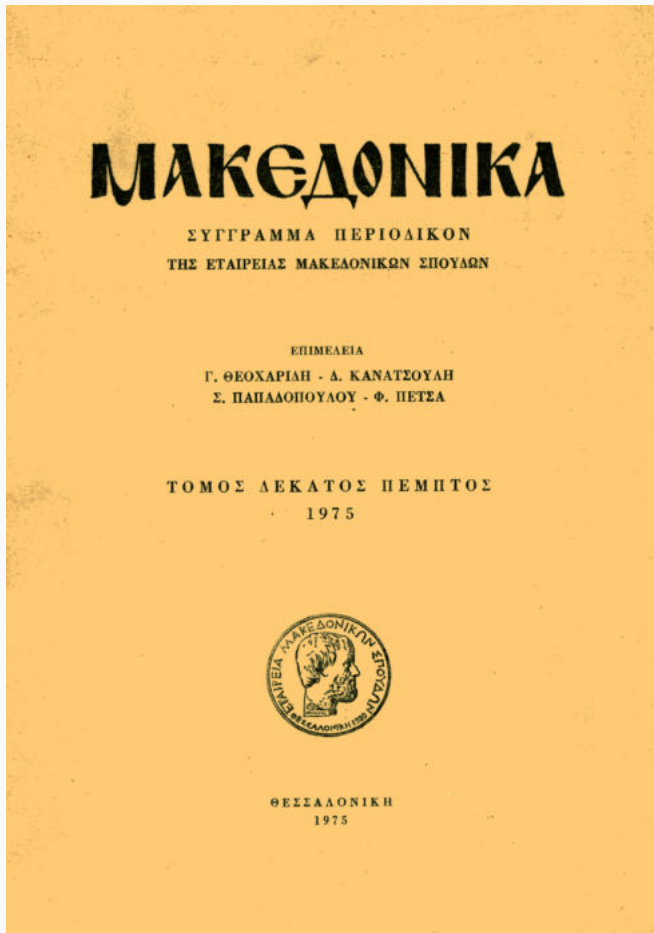

Μακεδονικά

Τόμ. 15, Αρ. 1 (1975)

Γ. Χ. Χιονίδη, Εμμανουήλ Ιω. Ζάχος (1860-1924)
ένας Βεροιώτης εκπαιδευτικός κατά τους
χρόνους της Τουρκοκρατίας. Πρόλογος Στ. Εμμ.
Ζάχου

Δέσποινα Γιαράλη-Παπαδοπούλου

doi: [10.12681/makedonika.624](https://doi.org/10.12681/makedonika.624)

Copyright © 2014, Δέσποινα Γιαράλη-Παπαδοπούλου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γιαράλη-Παπαδοπούλου Δ. (1975). Γ. Χ. Χιονίδη, Εμμανουήλ Ιω. Ζάχος (1860-1924) ένας Βεροιώτης εκπαιδευτικός κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας. Πρόλογος Στ. Εμμ. Ζάχου. *Μακεδονικά*, 15(1), 410-411.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.624>

Γ. Χ. Χι ο ν ί δ η, Έμμανουήλ Ίω. Ζάχος (1860-1924) ένας Βεροιώτης εκπαιδευτικός κατά τους χρόνους της Τουρκοκρατίας. Πρόλογος Στ. Έμμ. Ζάχου, Θεσσαλονίκη 1974, σ. 34 και 12 πίνακες εκτός κειμένου.

Η σύντομη, από έλλειψη περισσότερων στοιχείων όπως όμολογεί ο ίδιος, μονογραφία του δικηγόρου-ιστορικού κ. Γεωργ. Χ. Χιονίδη για τὸ δάσκαλο κι αγωνιστὴ τῆς Βέροιας Έμμαν. Ίω. Ζάχο περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς μέρη:

Π ρ ὀ λ ο γ ο ς, γραμμένο ἀπ' τὸ γιό του τόσο προικισμένου δασκάλου κ. Στέφανο Έμμ. Ζάχο, (σ. 5-6).

Π ρ ο λ ε γ ὀ μ ε ν α, τοῦ Γ. Χ. Χιονίδη (σ. 7-8), ὅπου τοποθετοῦμαστε χρονικά (Τουρκοκρατία), τοπικά (Μακεδονία-Βέροια) καὶ μαθαίνουμε τίς ἐπιδιώξεις (διάσωση τῆς μνήμης τοῦ ἄξιου κι ἀντιπροσωπευτικοῦ εκπροσώπου τῶν ἔθναποστόλων ἐκπαιδευτικῶν τῆς Τουρκοκρατίας) καὶ τὸν ἀπώτερο σκοπὸ (μιὰ διεξοδικότερη γενική ἐργασία) τοῦ συγγραφέα.

Ἀκολουθεῖ ἡ κυρίως βιογραφία τοῦ Έμμ. Ζάχου, διαιρεμένη σὲ ἑξ (6) μικρά κεφάλαια

1. Γ ε ν ε α λ ο γ ι κ ἄ καὶ Σ π ο υ δ α ῖ (σ. 9): με συντομία καὶ πολλὴ χρησιμὴ καὶ κατατοπιστικὴς παραπομπὲς πληροφοροῦμαστε τὰ τῆς καταγωγῆς του καὶ τῶν σπουδῶν του.

2. Ἡ δ ι δ α σ κ α λ ῖ α τ ο υ ε ἰ ς τ ῆ ν Β έ ρ ο ι α ν (σ. 10): γνωρίζουμε τὸ διδασκαλικὸ του ἔργο στὴ Βέροια, ὅπου διορίστηκε ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του ἀπ' τὸ Διδακταλεῖο Θεσσαλονίκης, ποὺ δὲν περιοριζόταν ἀπλῶς στὴ διδασκαλία τῶν μαθημάτων, ἀλλὰ καὶ στὴν παρώτρυνση τῶν μαθητῶν του, ὅταν διαπίστωνε κάποιο ταλέντο.

3. Δ η μ ι ο υ ρ γ ῖ α μ ο υ σ ι κ ῆ ς κ ι ν ῆ σ ε ω ς (σ. 10-12): μαθαίνουμε τὴν καλλιτεχνικὴ δραστηριότητα τοῦ δασκάλου, ποὺ ἀπὸ ἀγάπη καὶ ἔφεση γιὰ τὴ μουσικὴ ἰδρύει καὶ διευθίνει (1902-1914 ἀμειβομένης) φιλαρμονικὴ με τ' ὄνομα «Ὀρφεύς». Ἡ κίνηση αὐτὴ ποὺ ἀναδιοργανώθηκε δυὸ φορές, μιὰ ἀπὸ τὸ 1916 (με μαθητὲς) κι ἄλλη μιὰ τὸ 1921 (με προσκόπους) διαλύθηκε τελικὰ ἀδοξά. Στὸ κεφ. αὐτὸ ὁ συγγρ. παραθέτει καὶ ἄ ν α φ ο ρ ᾶ τοῦ Ζάχου πρὸς τὸν Δήμαρχο Βεροίας (σ. 11-12) με τὴν ὁποία τοῦ παραδίνει τὰ μουσικὰ ὅργανα τοῦ Ὁμίλου.

4. Ἡ ἔ θ ν ι κ ῇ δ ρ ᾱ σ ι ς τ οῦ Ζ ᾶ χ ο υ (σ. 12-15): ὁ συγγρ. μᾶς τὸν παρουσιάζει σάν πολὺ δραστήριο πατριώτη κι ἀγωνιστὴ, νὰ ἐργάζεται κρυφὰ σάν «Γραμματεὺς» διαφόρων συλλόγων, νὰ παίρνει μέρος στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1878, ν' ἀλληλογραφεῖ με τὸ Ἑλληνικὸ Προξενεῖο Θεσσαλονίκης (με τὸ ψευδώνυμο Ἰωαννίδης), νὰ φιλοξενῇ καὶ νὰ φυγαδεύῃ ὄπλαρχηγούς τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα (Καπετὰν Κόρακα, Κατσάμπα) καὶ νὰ καλλιεργῇ τὸ ἐθνικὸ φρόνημα τῶν νέων, με τὴ διδασκαλία τοῦ ἐθνικοῦ ὕμνου καὶ τὴν ἐπίδειξη τῆς σημαίας στὰ ὑπόγεια τοῦ σχολείου.

5. Ὁ θ ᾶ ν α τ ο ς καὶ ἡ κ η δ ε ῖ α τ ο υ (σ. 15-16): ὁ Ζάχος πέθανε στίς 4 Ἀπριλίου τοῦ 1924 μετὰ ἀπὸ σύντομη ἀσθένεια καὶ ἀπὸ τίς πληροφορίες τοῦ συγγραφέα φαίνεται πὼς ἡ κηδεῖα του ἦταν ἐπιβλητικὴ καὶ πάνδημη. Παραθέτει μάλιστα ὁ συγγρ. καὶ τὰ τελευταῖα λόγια τοῦ ἐπικηδεῖου ποὺ ἐκφωνήθηκε.

6. Τ ᾶ τ έ κ ν α τ ο υ (σ. 16-17): ὁ συγγρ. μᾶς περιγράφει με δυὸ λόγια τὴ στάση τοῦ κράτους ἢ πολιτείας ἀπέναντι στὴν οἰκογένεια Ζάχου με τὸ νὰ σπουδάσῃ, ὁ δῆμος Βεροίας, τὴν κόρη του Ἑλένη δασκάλα καὶ νὰ τὴ διορίσῃ μέσα στὴ Βέροια καὶ ν' ἀποφασίσῃ νὰ δώσῃ τὸ ὄνομά του στὸ δρόμο ποὺ γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε, πράγμα ποὺ δὲν ἔγινε, ἄγνωστο γι' αὐτὴν. Ἡ τιμὴ ἐξ ἄλλου ποὺ ἔγινε στὰ παιδιὰ του Στέφανο, Ἑλένη καὶ Εὐδοξία στὸ Πανελλήνιο Συνέδριο Μακεδονομάχων (7 Ἰουνίου 1928) καὶ ἡ φιλοξενία τους ἀπ' τὸν διοργανωτὴ του Γκαίτε Τζοβαρόπουλο ἀπόδειξε τὴν ἀναγνώριση τῆς προσφορᾶς τοῦ πατέρα Ζάχου.

Το πρώτο μέρος της μονογραφίας τελειώνει εδώ και ακολουθεί το πίο σπουδαίο και πίο ενδιαφέρον: Παράρτημα (Σχετικά δημοσιεύματα) (σ. 19-30).

Σ' αυτό ο συγγρ. περιλαμβάνει τὰ ἑξῆς:

1. Βιογραφία τοῦ Ζάχου γραμμένη ὑπὸ τοῦ Ἱερομονάχου Ἰωαννικίου (Ἰωάννου) Μηλίοπουλου (σ. 21-26): ὅπου μετὰ ἀπὸ σύντομο ἐνημερωτικό πρόλογο ὁ συγγρ. παραθέτει ὁλόκληρο τὸ κείμενο τῆς βιογραφίας τοῦ Ζάχου ποῦναι γραμμένη ἀπ' τὸν μοναχὸ καὶ συνάδελφό του Ἰωαννίκιο, «κατὰ κόσμον» Ἰωάννη Μηλίοπουλο.

2. Ὁ Γ. Γουδῆς διὰ τὸν Ζάχον (σ. 26-27): ὁ Γ. Χ. Χιονίδης μᾶς δίνει τὸν πρόλογο ἀπὸ δημοσίευσή τοῦ σημειώματος τοῦ Ζάχου περὶ Κωττούνιου στὴν ἔφημερίδα «Ἐλεύθερος Λόγος» φύλ. 78/17-4-1930, γραμμένον ἀπ' τὸν ἐπίσης ἐπιφανῆ Βεροιώτη Γεώργιο Γουδῆ μὲ τὰ ἐπαινετικότερα λόγια.

3. Τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ Ἐμμ. Ζάχου καὶ ἓνα βιογραφικὸν σημείωμα τοῦ διὰ τὸν Ἰω. Κωττούνιον (σ. 27-30). Τὸ κεφάλαιο αὐτὸ διαιρεῖται στὰ ἐπὶ μέρους: Α) Γενικά, ὅπου ὁ συγγραφεὺς μᾶς μεταφέρει ὅσα ἔγραψε ὁ γιὸς τοῦ Ἐμμ. Ζάχου, Στέφανος, γιὰ τὸ πὼς χάθηκαν τὰ χειρόγραφα τοῦ πατέρα του (μὲ ἀρχαιολογικὰ καὶ ἱστορικὰ μελέτες) καὶ Β) Βιογραφία τοῦ Ἰω. Κωττούνιου, ποῦ ξαναδημοσιεῖ «ἐκ τοῦ πρωτοτύπου χειρογράφου», μᾶς λέει, τὸ σημείωμα τοῦ Ζάχου γιὰ τὸν γνωστὸ Βεροιώτη λόγιον στὴ Δύση ἐπὶ Τουρκοκρατίας Ἰω. Κωττούνιο.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ θέλαμε νὰ παρατηρήσουμε ὅτι ἐλέγχοντας τὴν παραπομπὴ ποῦ παραθέτει ὁ συγγρ. προσέξαμε στὴ σημείωση μὲ τὴ βιβλιογραφία γιὰ τὸν Κωττούνιο τῆς μελέτης τοῦ καθηγ. Ζ. Ν. Τσιρπανλῆ: Οἱ Μακεδόνες σπουδαστὲς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου Ρώμης καὶ ἡ δράση τους στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Ἰταλία (16ος αἰ.-1650), σ. 10, σημ. 1, στ. 5 τὴν ἑξῆς βιβλιογραφικὴ πληροφορία: Χ., Ἰωάννης Κωττούνιος ὁ Μακεδὼν εὐεργέτης τῶν Ἑλλήνων, «Ἡμερολόγιον Φοῖνικος», Βενετία 1894. Ἐπειδὴ καὶ τὸ σημείωμα τοῦ Ζάχου ἀρχίζει μὲ τὴν ἴδια φράση καὶ χρονολογεῖται 19-8-[18]94 ἀναζητήσαμε καὶ εἰδόμεν τὸ ἡμερολόγιον αὐτὸ καὶ διαπιστώσαμε ὅτι τὰ δυὸ κείμενα εἶναι λέξη πρὸς λέξη τὰ ἴδια. Θὰ ἔπρεπε ἴσως νὰ ταυτίσουμε τὸν ἄγνωστο Χ. μὲ τὸν Ζάχο ἢ μήπως ὁ Ζάχος εἶχε δεῖ τὸ Ἡμερολόγιον καὶ ἀντέγραψε τὸ ἄρθρο;

Ἄποψή μας εἶναι ὅτι ἡ δευτέρη ἐκδοχὴ εἶναι ἡ πιθανώτερη, γιατί τὸ «Ἡμερολόγιον καὶ Σεληνοδρόμιον» αὐτὸ πρέπει νὰ ἐκδόθηκε τὸ ἀργότερο ὡς τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἑξαμήνου τοῦ 1894, δηλαδὴ γρηγορώτερα ἀπὸ τὴν ἡμερομηνία ποῦ φέρει τὸ «πρωτότυπο» χειρόγραφο (κατὰ τὸν συγγρ.) τοῦ Ζάχου. Ἀς ἀφήσουμε ὁμως τὴ λύση τοῦ προβλήματος στὸν εἰδικὸ μελετητὴ τοῦ Κωττούνιου.

Τὸ τελευταῖο κεφ. 4 τοῦ Παραρτήματος περιέχει: Ἐνα πιστοποιητικὸν τῆς Μητροπόλεως διὰ τὸν διδάσκαλον Ζάχον (σ. 30). Ἀπὸ τὸν κώδικα 13 ἡ 19 τῆς Μητροπ. Βeroίας ὁ συγγρ. μᾶς δίνει ἓνα πιστοποιητικὸ διδασκαλίας τῶν διαφόρων μαθημάτων ποῦ δίδαξε ὁ Ζάχος στὸ σχολικὸ ἔτος 1913-1914.

Στὴ σ. 31 παρατίθεται ἡ βιβλιογραφία ποῦ χρησιμοποίησε ὁ κ. Χιονίδης καὶ στίς σ. 32-34 εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ τοπωνυμίων, πραγματικὰ χρήσιμο γιὰ κάθε μελετητὴ. Καὶ ἡ μονογραφία κλείνει μὲ τὴν παράθεση τῶν 12 πινάκων καὶ μὲ τὰ περιεχόμενα.

Ὁλοκληρώθηκε ἔτσι ἡ παρουσίαση τῶν στοιχείων ποῦ εἶχε στὴ διάθεσή του ὁ συγγρ. καὶ σὲ μᾶς δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσουμε καὶ ἀξιολογήσουμε τὸ ἔργο καὶ τὴν προσφορά, στὰ δύσκολα τελευταῖα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, ἐνὸς ἀκόμη πνευματικοῦ ἀνθρώπου, ἐνὸς ἀκόμη ἑλλήνα τῆς Μακεδονίας.

Πανεπιστήμιον Ἰωαννίνων

ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΓΙΑΡΑΗ - ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ